FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT ANTONIO SAGGIO

fremsat den 24. februar 2000 *

1. Ved kendelse indgået den 18. januar 1999 har Arbeitsgericht Siegen forelagt Domstolen tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 90/270/EØF af 29. maj 1990 om minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med arbejde ved skærmterminaler (femte særdirektiv i henhold til artikel 16, stk. 1, i direktiv 89/391/EØF [1] (herefter »direktivet« eller »1990-direktivet«) for så vidt angår direktivets begreber »skærmterminal«, »grafisk skærm« og »betjeningspladser på... maskiner«. Den forelæggende ret ønsker nærmere oplyst, om det omhandlede direktiv finder anvendelse på en person, som er ansat som klipper i en fjernsynsvirksomhed, og som under forskellige tekniske procedurer udvælger filmmateriale og bearbejder dette, indtil det sendefærdige indslag foreligger.

Relevante bestemmelser i fællesskabsretten og national ret

2. EØF-traktatens artikel 118 A, der blev indføjet ved Den Europæiske Fælles akt pr. 1. juli 1987, og som, efter at traktaten om Den Europæiske Union (som ændret) var trådt i kraft, indgik som EF-traktatens artikel 118 A (EF-traktatens artikel 117-120 er blevet erstattet af artikel 136 EF-143 EF), bestemmer i stk. 1, at medlemsstaterne bestræber sig på »at forbedre navnlig arbejdsmiljøet for at beskytte arbejdstagernes sikkerhed og sundhed og sætter sig som mål at harmonisere vilkårene på dette område på et stadig stigende niveau«. Ifølge samme artikels stk. 2 vedtager Rådet under den såkaldte samarbejdsprocedure »ved udstedelse af direktiver de minimumsforskrifter, der skal gennemføres gradvis under hensyn til de vilkår og tekniske bestemmelser, der gælder i hver af medlemsstaterne«. Ifølge artiklens stk. 3 er fællesskabsbestemmelser, som vedtages i henhold til denne artikel, ikke til hinder for, at de enkelte medlemsstater »opretholder eller indfører strengere beskyttelsesforanstaltninger, som er forenelige med denne traktat«. Disse traktatbestemmelser blev i det væsentlige opretholdt ved artikel 137 EF, idet de imidlertid blev indføjet i en større sammenhæng med henblik på beskyttelsen af de grundlæggende sociale rettigheder, navnlig for så vidt angår arbejdstagere [2].

* Originalsprog: italiensk.

1 — EFT L 156, s. 14.

2 — Artikel 137 EF henviser således udtrykkeligt til virkeliggørelsen af de mål, der er fastlagt i artikel 136 EF, der atter henviser til Den Europæiske Socialpagt, undertegnet i Torino den 18.10.1961, og Fællesskabspagten af 1989 om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder.

3. Rådet vedtog i henhold til EØF-traktatens artikel 118 A direktiv 89/391/EØF af 12. juni 1989 om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed under arbejdet [3]. Formålet med dette direktiv er at iværksætte generelle foranstaltninger til forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed under arbejdet, såvel inden for den private som den offentlige sektor [4], mens der på de særlige områder, der er anført i bilaget, herunder i forbindelse med arbejde ved skærmterminaler, i henhold til direktivets artikel 16, stk. 1, vedtages »særdirektiver«. Bestemmelserne i direktiv 89/391 gælder imidlertid fortsat ved siden af særdirektiverne: De »finder i fuld udstrækning anvendelse på samtlige de områder, der er omfattet af særdirektiverne, dog med forbehold af strengere og/eller specifikke bestemmelser, der er indeholdt i disse særdirektiver« [5].

4. 1990-direktivet, som de præjudicielle spørgsmål vedrører, er netop et sådant (nemlig det femte) »særdirektiv« som omhandlet i artikel 16, stk. 1, i det generelle direktiv 89/391. På grundlag af princippet om, at »overholdelse af minimumsforskrifter, der kan sikre et højere niveau for sikkerhed på arbejdspladser, hvor der anvendes skærmterminaler, er bydende nødvendig for at varetage arbejdstagernes sikkerhed og sundhed« [6], fastsætter direktivet en række minimumsforskrifter, herunder også ergonomiske, til beskyttelse af arbejdstagere, der er beskæftiget ved skærmterminaler, i hvilken forbindelse det generelle direktiv 89/391 imidlertid fortsat finder fuld anvendelse inden for dette område [7]. I artikel 2, litra a), defineres »skærmterminal« som »alfanumerisk eller grafisk skærm, uanset hvilken displaymetode der benyttes«. De minimumsforskrifter, der er fastsat i bilaget til særdirektivet, omfatter også særlige krav til skærmterminalerne [8]. Således skal de tegn, der vises på skærmen, bl.a. være veldefinerede og klart formet og tilstrækkeligt store, og der skal være »tilstrækkelig plads mellem tegn og linjer«, billedet skal være »stabilt, fri for flimmer«, og lysintensiteten og kontrasten »mellem tegnene og baggrunden« skal nemt kunne justeres af brugeren. Endelig gælder direktivet ifølge dets artikel 1, stk. 3, litra a), ikke for »fører-/betjeningspladser på køretøjer og maskiner«.

5. Såvel i henhold til det generelle direktiv 89/391 som til 1990-særdirektivet skulle de nationale gennemførelsesbestemmelser være sat i kraft senest pr. 31. december

3 — EFT L 183, s. 1.
4 — Jf. artikel 1, stk. 1, og artikel 2, stk. 1.
5 — Jf. artikel 16, stk. 3.
6 — Fjerde betragtning til 1990-direktivet.
7 — Jf. artikel 1, stk. 1 og 2.
8 — Jf. afsnit I (»Udstyr«), litra b).

1992[9]. Forbundsrepublikken Tyskland gennemførte direktivet for sent ved en forbundslov af 7. august 1996[10] og en forbundsbekendtgørelse af 4. december 1996[11]. Bekendtgørelsen indeholder en definition af begrebet »skærmterminal« i lighed med 1990-direktivet[12] og udelukker ligeledes »betjeningspladser på maskiner eller førerpladser på køretøjer med skærmterminaler« fra dens anvendelsesområde[13].

Hovedsagens faktiske omstændigheder

6. Sagsøgeren i hovedsagen, Margrit Dietrich, har siden 1. april 1974 været ansat som klipper hos sagsøgte i hovedsagen, Westdeutscher Rundfunk (herefter »WDR«), i dennes studio i Siegen; WDR er en offentligretlig almennyttig institution, der producerer og udsender radio- og tv-programmer i delstaten Nordrhein–Westfalen.

7. Sagsøgerens arbejdsopgaver er kort beskrevet i forelæggelseskendelsen. Som tv-klipper har hun navnlig til opgave i samarbejde med de forskellige producere af fjernsynsindslag at sammensætte allerede optaget filmmateriale (overvejende uredigerede videooptagelser) og at bearbejde det (i fagsproget: »klippe det«) til et færdigt og sendeklart indslag. I den forbindelse består den helt overvejende del af sagsøgers arbejde i, at hun ved kontrolmonitorer enten gennemser og udvælger endnu »uklippede« videooptagelser eller kontrollerer det endelige resultat af bearbejdningen. I studiet i Siegen er der for sagsøgeren og de øvrige klippere i alt fire arbejdsstationer til rådighed, som benyttes alt efter den bearbejdningsteknik — analog eller digital — der skal anvendes til indslag. To af arbejdspladserne er udstyret til analog bearbejningsteknik, hvor klipperen via en styrepult udvælger analogt filmmateriale, indspillet på magnetbånd (i praksis videokassetter), og færdigbearbejder det til det — ligeledes analogt indspillede — indslag. Til dette formål vises styrepultens

9 — Jf. artikel 18, stk. 1, første led, i direktiv 89/391 og artikel 11, stk. 1, første afsnit, i 1990-direktivet.

10 — Lov af 7.8.1996 om gennemførelse af EF-rammedirektivet om sikkerhed under arbejdet, BGBl. I, s. 1246.

11 — Bekendtgørelse af 4.12.1996 om gennemførelse af EF-særdirektiver udstedt i henhold til EF-rammedirektivet om sikkerhed under arbejdet, BGBl. I, s. 1841.

12 — Jf. § 2, stk. 1: »Bildschirmgerät im Sinne dieser Verordnung ist ein Bildschirm zur Darstellung alphanumerischer Zeichen oder zur Grafikdarstellung, ungeachtet des Darstellungsverfahrens« (»I nærværende bekendtgørelse forstås ved en skærmterminal en alfanumerisk eller grafisk skærm, uanset hvilken displaymetode der benyttes«).

13 — Jf. § 1, stk. 2, nr. 1: »Diese Verordnung gilt nicht für die Arbeit an... Bedienerplätzen von Maschinen oder an Fahrerplätzen von Fahrzeugen mit Bildschirmgeräten« (»Denne bekendtgørelse finder ikke anvendelse på arbejde... på betjeningspladser på maskiner eller førerpladser på køretøjer udstyret med skærmterminaler«).

input på en separat dataskærm. De to andre arbejdsstationer er beregnet til digital billedbearbejdning, og her digitaliseres det analoge råmateriale efter en forudgående udvælgelse ved hjælp af computerprogrammer, som klipperen betjener via et tastatur, indtil det færdige, ligeledes digitaliserede indslag foreligger.

8. Sagsøgerens beskæftigelse som klipper af tv-udsendelser indebærer således efter sin karakter arbejde ved skærmterminaler. Sagsøgeren og WDR er uenige om, hvorvidt 1990-direktivet og følgelig den nationale gennemførelseslovgivning finder anvendelse på denne form for beskæftigelse. Tvisten drejer sig først og fremmest om betydningen og omfanget af de begreber, der anvendes i direktivet og i den nationale gennemførelseslov, nemlig »skærmterminal«, »grafisk skærm« og »betjeningspladser på... maskiner«, særligt i relation til en tv-klipper. Sagsøgeren har anlagt sag for Arbeitsgericht Siegen for at opnå, at de relevante fællesskabsretlige og nationale beskyttelsesregler finder anvendelse for hendes vedkommende.

De præjudicielle spørgsmål

9. Ved kendelse af 7. januar 1999, indgået til Domstolens Justitskontor den 18. januar 1999, har Arbeitsgericht Siegen forelagt Domstolen følgende tre — i det følgende let omformulerede — spørgsmål til præjudiciel afgørelse:

»1) Skal artikel 2, litra a), i Rådets direktiv fra 1990 fortolkes således, at begrebet 'grafisk skærm' i forbindelse med definitionen af 'skærmterminal' også kan omfatte gengivelse af filmoptagelser på monitorer?

2) Såfremt ovenstående spørgsmål besvares benægtende: Skal samme bestemmelse da fortolkes således, at begrebet 'grafisk skærm' i den nævnte forbindelse i det mindste omfatter gengivelse på monitorer af filmoptagelser i digitaliseret form?

3) Såfremt i det mindste et af de to ovenstående spørgsmål besvares bekræftende: Skal artikel 1, stk. 3, litra a), i direktivet fra 1990 fortolkes således, at der ved 'fører-/betjeningsplads på maskiner' i denne bestemmelses forstand også skal forstås en arbejdsstation, hvor analogt eller digi-

taliseret billedmateriale bearbejdes ved hjælp af tekniske installationer og/eller computerprogrammer?«

10. Den nationale ret anfører i forelæggelseskendelsen grundene til, at afgørelsen af disse spørgsmål er af betydning for, at hovedsagen bliver afgjort korrekt. Afgørelsen af tvisten mellem Margrit Dietrich og WDR afhænger nemlig af, om sagsøgeren i den foreliggende situation kan påberåbe sig Bildschirmarbeitsverordnung (tysk bekendtgørelse om skærmarbejde) af 4. december 1996, som gennemfører 1990-direktivet i tysk ret. Da bekendtgørelsens definitioner af begreberne »skærmterminal«, »grafisk skærm« og »betjeningspladser på... maskiner« imidlertid i vidt omfang er identiske med direktivets, er en fortolkning af dette efter den nationale rets opfattelse af betydning for den korrekte forståelse af ordlyden af den nationale lovgivning. Den nationale ret er nemlig forpligtet til at fortolke national lovgivning i overensstemmelse med fællesskabsretten.

11. Efter den forelæggende rets opfattelse skal begreberne »skærmterminal« og »grafisk skærm« i direktivets artikel 2, litra a), fortolkes vidt for i videst muligt omfang at varetage hensynet til sikkerhed og sundhed for de arbejdstagere, der er beskæftiget med skærmarbejde, uanset hvilken displaymetode, der anvendes på arbejdspladsen. Af samme grund bør begrebet »betjeningspladser på... maskiner« i listen over undtagelser i direktivets artikel 1, stk. 3, litra a), derimod fortolkes snævert. Retten antager således, at »kun arbejdsstationer, hvor styringen af en maskine eller et teknisk anlæg [foregår] ved hjælp af et databehandlingsanlæg... og hvor skærmbilledet begrænser sig til gengivelse af input og de i produktionsprocessen opståede tekniske data, anses for en betjeningsplads på en maskine i direktivets artikel 1, stk. 3, litra a)'s forstand« [14]. Den forelæggende ret erkender imidlertid, at det også er muligt og forsvarligt at besvare fortolkningsspørgsmålene i hovedsagen anderledes. For at undgå fremtidig usikkerhed med hensyn til direktivets anvendelsesområde og følgelig anvendelsesområdet for den nationale gennemførelseslovgivning synes det derfor påkrævet at forelægge sagen til afgørelse for Domstolen.

Det første og det andet spørgsmål

Fortolkningsforslag

12. Kommissionen støtter i lighed med den forelæggende ret, at begreberne »skærm-

14 — Jf. forelæggelseskendelsen, s. 5.

terminal« og »grafisk skærm« fortolkes vidt, og understreger, at det vil være formålstjenligt at betragte fortolkningsspørgsmålet i en bredere sammenhæng i forbindelse med definitionen af begrebet »arbejdsstation« i 1990-direktivets artikel 2, litra b). I overensstemmelse med målsætningen om sikkerhed og sundhedsbeskyttelse på arbejdspladsen i EØF-traktatens artikel 118 A og betragtningerne til direktiv 89/391, der vedrører alle områder for erhvervsaktiviteter, såvel offentlige som private og følgelig også områderne kultur og fritid, således at fjernsynsvirksomhed ikke kan undtages fra dets anvendelsesområde, skal 1990-direktivet sikre en passende beskyttelse for et så stort antal som muligt af de arbejdstagere, der er beskæftiget med skærmarbejde. Det fremgår entydigt at forarbejderne til 1990-direktivet [15], at det principielt har været fællesskabslovgivers målsætning, at direktivet skulle omfatte alle tænkelige former for skærmterminalarbejde for at sikre de dermed beskæftigede arbejdstagere en passende beskyttelse. Ordlyden af artikel 2, litra a), i direktivet er ifølge Kommissionen ikke til hinder for en videre forståelse af begrebet »skærmterminal«. Reelt er der teknisk set ingen relevant forskel mellem visning af alfanumeriske tegn eller grafik og visning af film, uanset hvilken teknik — analog eller digital — der anvendes til billedgengivelsen. I samtlige tilfælde udstråler »billedskærmen... elektroner i form af lyspunkter af varierende intensitet« [16], og direktivet har netop til formål at beskytte arbejdstagerne mod eventuelle sundhedsskadelige følger heraf ved at indrømme dem visse fordele.

13. WDR og den nederlandske regering foreslår derimod Domstolen at anlægge en ordret fortolkning af begrebet »skærmterminal« og »grafisk skærm«. De anfører, at der på monitorer på en tv-klippers arbejdsplads hovedsagelig vises filmmateriale, hvilket under ingen omstændigheder kan henføres under begreberne »alfanumerisk skærm« eller »grafisk skærm«, som i direktivet anvendes til beskrivelse af begrebet »skærmterminal«. Begrebet »grafisk skærm« dækker efter denne opfattelse udelukkende gengivelse af skemaer, grafik, diagrammer og eventuelt tegninger og kunstige billeder på skærm, hvilket nødvendigvis udelukker, at gengivelse af filmmateriale er omfattet. For så vidt angår filmmateriale anvender klipperen ikke skærmen til at *skabe* [17] en tegning, et skema eller et kunstigt billede, men alene til *sortering* af filmmateriale, der allerede foreligger, for i samråd med ophavsmanden eller instruktøren at nå frem til filmindslaget. Det er WDR's opfattelse, at heller ikke gengivelse af videooptagelser, der indeholder filmoptagelser i digital form, på skærmterminaler er omfattet af begrebet »grafisk skærm«: Det endelige resultat af en sådan gengivelse består nemlig ud fra betragterens synsvin-

15 — Jf. navnlig Kommissionens forslag (EFT 1988 C 113, s. 7, og EFT 1989 C 130, s. 5) samt udtalelse fra Det Økonomiske og Sociale Udvalg (EFT 1988 C 318, s. 32).

16 — Punkt 69 i det skriftlige indlæg.

17 — WDR henviser navnlig til CAD-programmer (Computer assisted design), som giver mulighed for at skabe levende kunstige billeder.

kel af sekvenser af levende billeder, der fuldkommen ligner analoge billeder. Ved definitionen af begrebet »skærmterminal« lader direktivet også helt ude af betragtning, hvilken gengivelsesmetode der anvendes. Som begrundelse for sin opfattelse henviser WDR endvidere til DIN-norm 15996 om særlige krav til arbejdspladser vedrørende »bearbejdning af elektroniske levende billeder og lydbearbejdning inden for film-, video- og radiofonivirksomheder« [18], som den har været initiativtager til, og som ikke gælder for »filmklippeborde« [19].

Den korrekte fortolkning

14. Ifølge min opfattelse skal direktivets artikel 2, litra a), fortolkes således, at det deri anvendte begreb »grafisk skærm« omfatter enhver form for gengivelse af billeder. Dette resultat følger af en gennemgang af bestemmelsens ordlyd, direktivets beskyttelsesformål, fællesskabslovgivers intentioner, den systematik, som direktivbestemmelserne indgår i, og endelig de praktiske krav til det arbejdsmiljø, der er relevant for den foreliggende sag.

15. Med hensyn til direktivets ordlyd har jeg allerede anført, at det definerer »skærmterminal« som »alfanumerisk eller grafisk skærm, uanset hvilken displaymetode der benyttes«. Teknisk betragtet er proceduren for gengivelse af tegn, tal, symboler, grafik eller kunstige eller virkelige, faste eller bevægelige billeder på skærmen helt den samme. I samtlige tilfælde rammer elektronstråler skærmens indre, hvorved der opstår et billede som det endelige resultat af en kompleks teknisk proces [20]. Levende billeder er i realiteten ikke andet end sekvenser af faste billeder, bestående af et vist antal parallelle linjer, som i forhold til den valgte frekvens følger hinanden i en vis tidsrytme; de frembringer på denne måde et indtryk, der opstår på det menneskelige øjes nethinde og skaber en illusion af bevægelse [21]. Ud fra dette synspunkt taler intet således imod at tillægge begreberne »alfanumerisk skærm« og »grafisk skærm«, der begge indgår i definitionen af det overordnede begreb »skærmter-

18 — Denne tekniske norm er vedlagt WDR's skriftlige indlæg som bilag 2. Den indeholder tekniske normer vedrørende arbejdspladser på film-, video- og radiofonivirksomheder.

19 — Jf. DIN-norm 15996, nr. 1.

20 — Jf. med henblik på en præcis beskrivelse »The New Encyclopaedia Britannica«, 15. udg., Chicago, Encyclopaedia Britannica Inc., 1992, Macropaedia, vol. 15, under »Broadcasting«, s. 210 ff.

21 — A.st., s. 231 ff.

minal« i direktivets artikel 2, litra a), en betydning, der som udgangspunkt omfatter gengivelse af alle former for billeder inden for direktivets anvendelsesområde.

16. For betragteren eller den arbejdstager, der er beskæftiget ved skærmterminalen, afhænger sundhedsrisikoen ikke af arten af det billede, der vises på skærmen, men af, om den pågældende sidder ved skærmen igennem længere tid. Skærmen udsender nemlig stråling, som, hvis man er udsat for denne gennem for lang tid, kan være meget skadelig særligt for synet og for den generelle sundhedstilstand. Risikopotentialet som følge af skærmterminaler er helt uafhængigt af, hvad der gengives på skærmen: Det udgør en konstant og uændret risiko, som er en integreret del af arbejdet ved skærmen, og som gør rimelige forebyggende foranstaltninger til beskyttelse af de berørte arbejdstageres sundhed påkrævede. Sådanne forebyggende foranstaltninger er fastlagt i direktivet i form af en række mindstekrav til minimering af risikoen og fastsætter bl.a. en regelmæssig afbrydelse af det daglige arbejde ved skærmterminalen i form af pauser eller af andre former for aktiviteter, der »reducerer belastningen ved skærmterminalarbejdet« [22]; det indeholder endvidere passende foranstaltninger til beskyttelse af arbejdstagerens øjne og syn [23]. Risikoen for den, der er beskæftiget med skærmterminalarbejde, afhænger således i mindre grad af arten af de gengivne billeder, end af intensiteten af den emission, der sker fra det anvendte apparat. Forskellig behandling alt efter arten af de gengivne billeder forekommer således ubegrundet, såvel af tekniske som af medicinske hensyn.

17. Imidlertid taler andre gode grunde for, at begrebet »grafisk skærm« skal fortolkes meget vidt.

18. Direktivet har til formål at beskytte sikkerheden og sundheden for arbejdstagere, der er beskæftiget ved skærmterminaler. For effektivt at nå dette mål skal begrebet »skærmterminal« i direktivets artikel 2, litra a), tillægges en vid betydning, således at beskyttelsen — med forbehold af de fastsatte undtagelser — omfatter det størst mulige antal arbejdsstationer. En restriktiv fortolkning, som foreslået af WDR og den nederlandske regering, ville derimod være i strid med det krav om en rimelig beskyttelse af arbejdstagernes sundhed, der indgår i den større sammenhæng om beskyttelsen af den offentlige sundhed. Hensynet til sundhedsbeskyttelsen er »i det væsentlige baseret på trinhøjere krav til beskyttelsen af borgernes rettigheder, der ligger til grund for hele Fællesskabets retsorden« [24]. Eventuelle økonomiske eller forretningsmæssige interesser i at udelukke visse arbejdstagerkategorier — som f.eks. tv-klippere — fra den beskyttelse, direktivet tillægger dem, kan derfor ikke tillægges betydning: »Kravene til beskyttelsen af folkesundheden [må] utvivlsomt tillægges større vægt end økonomiske og forretnings-

22 — Artikel 7 i 1990-direktivet.

23 — Direktivets artikel 9.

24 — Kendelse afsagt af Rettens Præsident den 13.7.1996, sag T-76/96 R, The National Farmer's Union m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 815, præmis 75.

mæssige interesser i overensstemmelse med traktatens målsætning om et højt sundhedsbeskyttelsesniveau og fællesskabsrettens grundlæggende principper på dette område« [25].

19. Domstolens dom af 12. december 1996 i X-sagen [26], der er det eneste relevante fortilfælde, var baseret på betragtninger af tilsvarende art. Domstolen anlagde således i forbindelse med afgrænsningen af forskellige bestemmelser i 1990-direktivet en vid fortolkning af begreberne »arbejdstager« og »arbejdsstation« for at garantere et mindsteniveau for sikkerhed og beskyttelse. I overensstemmelse med disse principper udtalte den, »at direktivets artikel 9, stk. 1, skal fortolkes således, at den i bestemmelsen omhandlede regelmæssige undersøgelse af øjne og syn gælder for *alle* de af direktivets anvendelsesområde omfattede *arbejdstagere*, og at direktivets artikel 9, stk. 2, skal fortolkes således, at arbejdstagerne har ret til en øjenundersøgelse hos en speciallæge *i alle tilfælde*, hvor den i henhold til stk. 1 gennemførte undersøgelse viser, at dette er nødvendigt« [27], at »direktivets artikel 4 og 5 skal fortolkes således, at de deri omhandlede forpligtelser [til at træffe alle foranstaltninger for at sikre, at arbejdsstationer overholder de minimumsforskrifter, der er fastsat i bilaget] gælder for *samtlige arbejdsstationer* efter definitionen heraf i direktivets artikel 2, litra b), selv om de ikke er bemandet med arbejdstagere i direktivets artikel 2, litra c)'s forstand«, og endelig »at arbejdsstationerne skal være tilpasset i overensstemmelse med *samtlige minimumsforskrifter* i bilaget« [28]. Jeg kan ikke indse, hvorfor en sådan vid fortolkning af direktivets begrebsdefinitioner ikke også skulle gælde for de mindre »følsomme« begreber »skærmterminal« og »grafisk skærm« i den foreliggende sag.

20. Ud fra hensynet til beskyttelse af sundheden forekommer der ikke at være tvivl om, at fællesskabslovgiver — alene med de i artikel 1, stk. 3, anførte undtagelser — havde til hensigt at lade samtlige arbejdsstationer, der er forsynet med skærmterminaler, være omfattet af direktivets anvendelsesområde. Forarbejderne, navnlig Kommissionens direktivforslag [29], bekræfter, at dette var lovgivers hensigt. Heller ikke formuleringen af direktivets formål i dets artikel 1, stk. 1, levner plads for tvivl, idet det deri hedder, at »ved dette direktiv... fastsættes der minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med arbejde ved skærmterminaler som defineret i artikel 2«, hvilket støtter, at direktivet skal finde generel anvendelse og alene overlader dets artikel 2 (»definitioner«) at klargøre den anvendelige betydning af begreberne »skærmterminal«, »arbejdsstation« og »arbejdstager«.

25 — Præmis 103. Det bemærkes, at det i EF-traktatens artikel 129, stk. 1, første led, (efter ændring nu artikel 152 EF) bestemmes: »Der skal sikres et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle Fællesskabets politikker og aktiviteter.«

26 — Forenede sager C-74/95 og C-129/95, Sml. I, s. 6609.

27 — Præmis 36. Mine fremhævelser.

28 — Præmis 41. Mine fremhævelser.

29 — Jf. fodnote 15.

21. Også den regelsammenhæng, som 1990-direktivet indgår i, støtter endelig den fortolkning, som jeg argumenterer for. Direktivet er, som nævnt, et »særdirektiv« som omhandlet i direktiv 89/391's artikel 16, stk. 1. Begge direktiver indeholder minimumsforskrifter til beskyttelse af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed i henhold til den dagældende artikel 118 A i EØF-traktaten, der var indeholdt i kapitlet »Sociale bestemmelser«. I denne forbindelse finder jeg, at det bør understreges, at definitionerne i 1990-direktivets artikel 2 er et middel til at nå dets beskyttelsesformål, og at de skal fortolkes og anvendes i nøje overensstemmelse hermed. Sagen ville stille sig åbenbart anderledes, såfremt der herved var tale om et »harmoniseringsdirektiv« med hjemmel i den dagældende artikel 100 A i EØF-traktatens (senere EF-traktatens artikel 100 A, og nu artikel 95 EF): I så tilfælde skulle definitionerne nemlig fremme en tilnærmelse af lovgivningerne inden for rammerne af det indre marked og ville utvivlsomt have til formål at afgrænse direktivets anvendelsesområde. Efter min opfattelse følger det heraf, at den tekniske DIN-norm 15996, som WDR har henvist til, alene har karakter af en særlig anvendelse af de beskyttelseskrav, der er fastsat i direktivet, inden for områderne film, radio og fjernsyn, men ikke kan tillægges betydning med henblik på en afgrænsning af direktivets anvendelsesområde.

22. Det bemærkes endelig, at den fortolkning, som jeg støtter, også er forenelig med de organisatoriske krav, som gælder for beskæftigelse som tv-klipper. WDR har således selv gjort gældende, at arbejdet er undergivet hyppige afbrydelser, enten af tekniske grunde (ilægning af videokassetter til gennemsyn, tilbagespoling af film osv.) eller for at klipperen og indslagets ophavsmand eller instruktør kan rådføre sig indbyrdes. Der er således tale om en beskæftigelse, der efter sin art ikke kræver, at der arbejdes uden afbrydelser. Dette giver efter min opfattelse uden problemer mulighed for, at der indføres regler om pauser eller variation i arbejdet til fordel for klipperen efter den ordning, der foreskrives i direktivets artikel 7, og navnlig, at de »minimumsforskrifter«, der er indeholdt i bilaget til direktivet, finder anvendelse.

23. Konklusionen er efter min opfattelse, at de to første spørgsmål om, hvorvidt gengivelse af filmindslag eller videoer med digitale filmoptagelser er omfattet af begrebet »grafisk skærm«, skal besvares under ét. Selv om det andet spørgsmål alene er blevet stillet for det tilfælde, at det første spørgsmål besvares benægtende, omhandler de to spørgsmål samme genstand. Dette beror på, at sondringen mellem billedgengivelse, der finder sted ved hjælp af analog eller digital teknik, er irrelevant. Ifølge direktivet er »displaymetoden« netop helt uden betydning. Gengivelse af filmmateriale på skærmterminaler skal derfor behandles på præcis samme måde som gengivelse af videooptagelser i digital form. Jeg foreslår derfor, at de første to spørgsmål under

ét besvares således, at udtrykket »grafisk skærm« i relation til definitionen af begrebet »skærmterminal« i 1990-direktivets artikel 2, litra a), omfatter gengivelse af enhver art af billeder, herunder gengivelse af filmmateriale på monitorer, uanset om der er tale om analoge filmoptagelser eller videomateriale, der indeholder digitale optagelser.

Det tredje spørgsmål

Fortolkningsforslag

24. Kommissionen gør gældende, at begrebet »betjeningspladser på... maskiner«, der er en undtagelse fra særordningen for beskyttelse af arbejdstagere i 1990-direktivets artikel 1, stk. 3, skal fortolkes snævert. Fællesskabslovgiver har haft til hensigt at begrænse undtagelser fra direktivets anvendelse til snævert afgrænsede tilfælde, herunder navnlig tilfælde, hvor arbejdstageren ganske vist arbejder ved en skærmterminal, men hvor denne ikke udgør et væsentligt element i forbindelse med den pågældendes beskæftigelse. Direktivet og i konsekvens heraf de nationale bestemmelser skal fortolkes ud fra denne betragtning.

25. Det er derimod WDR's opfattelse, at direktivets bestemmelser navnlig vedrører beskæftigelse på kontor eller generelt inden for administration og derfor ikke kan finde anvendelse på områder eller i sammenhænge, der har andre karakteristika. Dette er netop baggrunden for de undtagelser, der er indeholdt i direktivets artikel 1, stk. 3, bl.a. vedrørende »betjeningspladser på... maskiner«. Herved forstås pladser, »som er indrettet på produktionsmaskiner, og hvorfra der ved hjælp af betjeningsudstyr, der er forsynet med en skærmterminal, og som må anses for at være integrerende dele af maskinen, er mulighed for at gribe direkte ind i maskinens produktionscyklus«. I den foreliggende sag udføres tv-klipperens arbejde ved en arbejdsstation, hvor råfilmmaterialet klippes ved hjælp af teknisk udstyr, hvortil der benyttes en integreret styreindretning, der er udstyret med en billedskærm, hvilket ligger meget tæt op af medicinsk diagnoseapparatur. Tv-klipperens arbejdsplads er således i enhver henseende en »betjeningsplads... på maskiner« og er følgelig som sådan undtaget fra direktivets anvendelsesområde.

Den korrekte fortolkning

26. Af de grunde, jeg allerede har anført, omfatter 1990-direktivets anvendelsesområde efter min opfattelse samtlige arbejdsstationer, der er udstyret med en skærmterminal, alene med undtagelse af de tilfælde, der udtømmende er opregnet i artikel 1, stk. 3.

27. De undtagelser, der er anført i artikel 1, stk. 3, kan opdeles i to kategorier alt efter skærmens anvendelse, og hvor farlig skærmen er. Den første kategori omfatter tilfælde, hvor skærmterminalen er installeret ved »fører-/betjeningspladser på køretøjer og maskiner« eller »på eller i et transportmiddel«, hvorved den har en *hjælpefunktion* ved betjeningen af køretøjet eller den pågældende maskine. Den anden kategori omfatter derimod alle de tilfælde, i hvilke risici for arbejdstageren som følge af skærmterminalens tilstedeværelse er minimale eller ganske enkelt ikke foreligger: Dette gælder for »edb-systemer, der først og fremmest er beregnet til offentlig brug«, såkaldte »bærbare« terminaler, »når disse ikke anvendes vedvarende på en arbejdsstation«, »udstyr, der har et lille display til præsentation af data« (såkaldte »display«), og endelig for skrivemaskiner i sædvanlig udformning.

28. Hvad særligt angår begrebet »betjeningspladser... på maskiner« [30] i artikel 1, stk. 3, litra a), er det min opfattelse, at disse er undtaget fra direktivets anvendelsesområde, fordi skærmterminalerne på sådanne arbejdsstationer alene spiller en marginal eller underordnet rolle i forhold til hovedfunktionen af den maskine, de tjener til styring af. I sidste ende er det deres *hjælpefunktion*, der begrunder undtagelsesbestemmelsen. Det er min opfattelse — som jeg deler med den forelæggende ret — at direktivets artikel 1, stk. 3, litra a), skal fortolkes således, at udtrykket »betjeningspladser... på maskiner« alene omfatter en arbejdsstation, hvor en operatør styrer en maskine eller et teknisk apparatur ved hjælp af et anlæg, som bearbejder tekniske data, og som alene gengiver de data, som er input for operatøren, eller som apparatet producerer under processen, på en skærmterminal [31].

29. Om en beskæftigelse som tv-klipper i den foreliggende sag kan henføres under begrebet »betjeningspladser... på maskiner«

30 — Ordlyden af den tyske version af 1990-direktivet er mere præcis end den italienske version, idet den nævner »Bedienerplätze von... Maschinen« (»betjeningspladser på... maskiner«).

31 — Et klassisk eksempel er edb-baseret medicinsk diagnoseapparatur. Endvidere kan nævnes kontrolpulte inden for industrien og på elektricitetsværker.

afhænger af skærmterminalernes funktion ved bearbejdningen af filmmaterialet. Det tilkommer derfor den nationale ret at fastslå, om begrebet »betjeningspladser... på maskiner« tillige omfatter en arbejdsstation, hvor analogt og digitalt filmmateriale bearbejdes ved hjælp af teknisk apparatur eller edb-programmer.

Forslag til afgørelse

30. På grundlag af samtlige disse betragtninger foreslår jeg Domstolen at besvare Arbeitsgericht Siegen's spørgsmål således:

»1) Artikel 2, litra a), i Rådets direktiv 90/270/EØF af 29. maj 1990 om minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med arbejde ved skærmterminaler (femte særdirektiv i henhold til artikel 16, stk. 1, i direktiv 89/391/EØF) skal fortolkes således, at udtrykket 'grafisk skærm' i relation til definitionen af det deri anførte begreb 'skærmterminal' omfatter gengivelse af enhver art af billeder, herunder gengivelse af filmmateriale på monitorer, uanset om der er tale om analoge filmoptagelser eller videomateriale, der indeholder digitale optagelser.

2) Direktivets artikel 1, stk. 3, litra a), skal fortolkes således, at udtrykket 'betjeningspladser... på maskiner' alene omfatter en arbejdsstation, hvor en

operatør styrer en maskine eller et teknisk apparatur ved hjælp af et anlæg, som bearbejder tekniske data, og som alene gengiver de data, som er input fra operatøren, eller som apparatet producerer under processen, på en skærmterminal. Det tilkommer den nationale ret at fastslå, om dette begreb i den foreliggende sag omfatter en arbejdsstation, hvor analogt og digitalt filmmateriale bearbejdes ved hjælp af teknisk apparatur eller edb-programmer.«